Editör
ŞEVKET KAAN GÜNDOĞDU

Erzurum'a Vakfedilen Bir Ömür

Naci Elmalı armağanı

NACİ ELMALI'YA 70. YAŞ ARMAĞANI

armağan DOĞU KÜTÜPHANESİ

Erzurum'a Vakfedilen Bir Ömür

NACİ ELMALI

ARMAĞANI

İSTANBUL, 2026

Editör Hakkında

Şevket Kaan GÜNDOĞDU, 11 Kasım 1991 tarihinde Bursa'da doğdu. Atatürk Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü'nden mezun oldu. Türk Dili ve Edebiyatı alanında yüksek lisans yaptı. *Posof Araştırmaları ve Ardahan Araştırmaları* dergilerini yayımladı. Editörlüğünü üstlendiği çalışmaların yanı sıra biyografi, bibliyografya, basın tarihi, folklor, edebiyat ve tarih alanlarında çok sayıda makale kaleme aldı ve 12 kitap yayımladı. Hâlen Balıkesir Millet Kütüphanesi'nde çalışma hayatını sürdürmektedir.

Erzurum'a Vakfedilen Bir Ömür

NACİ ELMALI

ARMAĞANI

Editör
Şevket Kaan GÜNDOĞDU

DOĞU KÜTÜPHANESİ

Erzurum'a Vakfedilen Bir Ömür

NACİ ELMALI Armağanı

Yayın Yönetmeni
Erol Cihangir

Editör
Şevket Kaan Gündoğdu

Mizanpaj
Ali Başpehlivan

Kapak Uygulama
Atilla Ceylan

Doğu Kütüphanesi: 382
Tarih Seri No: 75

1. Baskı, 2026, İstanbul

Birlik Baskı Ozalit
Nisbetiye Mah. Birlik Sk. No:2
Nevin Acar Plaza
Beşiktaş/İstanbul
Tel: (0212) 269 30 00
Matbaa Sertifika No: 52846

© Bu kitabın bütün yayın hakları Kültür Bakanlığı
Telif Hakları Mukavelesi gereği yazarına aittir.

MİLLETLERARASI NEŞRİYAT NUMARASI
ISBN 978-625-8534-04-7

DOĞU KÜTÜPHANESİ
Alemdar Mah. Çatalçeşme Sk. Merlçli Apt.
No: 44 K/3 Cağaloğlu- Fatih/İstanbul
Tel: (0532) 494 14 60 Sertifika No: 52736
web: www.dogukutuphanesi.com
e-mail: bilgi@dogukutuphanesi.com

İçindekiler

Kısaltmalar / 12

Sunuş / 13

HAYATI VE ÇALIŞMALARI ÜZERİNE YAZILAR

Erzurum'a Vakfedilen Bir Ömür: Naci Elmalı / 17
Şevket Kaan GÜNDOĞDU

HÂTIRA YAZILARI

Naci Elmalı'ya Dair / 61
Ümit Adalar

Gönül Eri / 63
Hami Akbaba

Bir Ömür Erzurum / 65
Dr. Şeref Akbaba

Bir Erzurumiyatçı: Naci Elmalı / 67
Ali Akbulut

Bir Erzurum Sevdalısı Göçtü / 81
Fatih Akçalı

Erzurum Âşığı Naci Elmalı / 85
Vahit Alkır

Sınıfımızın Başkanı Naci Elmalı / 87
İsmet Alparslan

Bir Erzurum Dostu: Naci Elmalı / 93
M. Emin Alper

Naci Elmalı'yı Tanımak / 95
Prof. Dr. Cengiz Alyılmaz

Bir Şehrin Belleği Naci Elmalı / 101
Gökhan Artan

Naci Elmalı Hocam / 105
Orhan Atmaca

Naci Elmalı Ağabey / 107
Prof. Dr. İbrahim Ethem Atnur

Berrak Bir Su Damlası Naci Elmalı / 111
Dr. Ferid Aydın

Gizli Hazinelerin Keşfi / 117
Prof. Dr. Selami Bakırcı

Kıymetli Kardeşim Naci Elmalı / 121
Feridun Barutcu (Bağcı)

Naci Elmalı'nın Yılkı Atları / 123
Yaşar Bayar

Naci Elmalı Hoca'mız / 125
Nuri Bayrakçı

Erzurum'un Gönüllü Neferi: Naci Elmalı Ağabeyim / 129
Oğuzhan Bingöl

Erzurumiyatçı Naci Elmalı ile Paha Biçilmez On Sayı / 133
Orhan Bulutlar

Naci Elmalı ve Erzurum Şehir Kültürü / 137
Prof. Dr. Rıdvan Canım

Gerçek Bir Dadaş Naci Elmalı / 143
Prof. Dr. Alpaslan Ceylan

Toydan Sonra Nâra / Hoş Geldin Bayram Ağa / 147
Muammer Cindilli

Değerli Amcam Naci Elmalı / 151
Sezen Elmalı Çıtak

Uzaklardaki Yakın Dostum / 153
Zekiye Çomaklı

Erzurum'un Şeyhü'l-Muharriri / 157
Prof. Dr. M. Sadi Çögenli

Kitapların Bana Tanıştırdığı Adam: Naci Elmalı / 159
Mürsel Demir

Elmalı Naci: Sözde Birinci (Kabzımal-Araştırmacı-Yazar) / 163
Prof. Dr. Halûk Harun Duman

Amcam Naci Elmalı / 171
Sevinç Elmalı Eğerci

Aynı Evi Paylaştığım Naci Amcamla Birkaç Anım / 173
Prof. Dr. Ceren Sultan Elmalı

Naci Kardeşim / 175
Hadice Elmalı

Naci Amcam ve Çocukluk Dünyamda İz Bırakan Kütüphanesi / 177
Dr. Kübra Elmalı

Meraktan Bıkmayan / Gayretten Yılmayan Sâde Bir Adam Naci Elmalı / 179
Ergün Engin

Hesabî Dünyada Hasbî Kalan Adam: Naci Elmalı / 183
Prof. Dr. Erdoğan Erbay

Bir Fertten Öte Bir Cemiyet: Naci Elmalı / 187
Murat Ertaş

Yarım Asırlık Bir Arkadaş Naci Bey / 193
M. Sıddık Esengün

Erzurum Dergilerinin Koleksiyoneri Naci Elmalı / 195
Ümit Gergit

Naci Elmalı Ağabey / 197
Doç. Dr. Mehmet Göktaş

Bir Güzel Adam Naci Elmalı / 199
Mehmet Gözütok

Erzurum Kültürünün Muhafızı Naci Elmalı / 203
Dr. Abdulkasım Gül

Ehl-i Fenâ Fi'l-Erzurum Yâhut Elmalılardan Naci Bey / 205
Dr. Muhammed İkbâl Güler

Şehrin Belleği Naci Elmalı / 209
Erdal Güzel

Naci Elmalı Ağabey / 213
Ayşe Neslihan Hatunoğlu

Naci Elmalı: Bir Erzurum Ağabeyisi / 215
Prof. Dr. Hakan Hadi Kadıoğlu

Erzurum'un Gururu: Naci Elmalı Nasıl Methedeyim Ağabeyim Seni / 221
Muhsin Karabay

Kırk Yıllık Dostum / 229
Prof. Dr. Turgut Karabey

Naci Elmalı ve Erzurum / 235
Prof. Dr. Haşim Karpuz

Bir Güzel Simâ Naci Elmalı / 239
Neslihan Arzu Keteci

Bir Şehrin Kültürünü Yaşatmak ve Geleceğe Aktarmak / 241
Prof. Dr. İbrahim Kavaz

Bir Vefa Abidesi Naci Elmalı / 247
Şule Kayserili

Naci Elmalı Ağabey / 251
Harun Kazan

Bir Güzel Simâ Naci Elmalı / 255
Neslihan Arzu Keteci

Zamanın An'a Şerh Düşmesi / 257
Abdulnasir Kımışoğlu

Şehrin Kültür Hazinesi / 263
Doç. Dr. Zeki Koçak

Naci Ağabey / 265
Nizamettin Korucu

Baba Dostu Naci Elmalı / 267
Ali Köseoğlu

Erzurum'un Naci Ağabeyi / 269
Ahmet Kurt

Sevgili Naci'miz / 275
Sevil Kuşculu

Naci Elmalı ve Erzurum Şehir Arşivi / 279
Prof. Dr. Murat Küçükuğurlu

Nanca Dersen Onca / 283
Cavit Marancı

Tanıdığım Naci Elmalı / 287
Abdullah Nehir

Bir Kabzımala (Naci Elmalı) Akıl Danışmak / 289
Dr. Nurullah Nehir

Bir Kültür İnsanı Naci Elmalı / 291
Mustafa Ören

Naci Ağabeyim / 295
Taner Özdemir

Naci Elmalı / 299
Prof. Dr. H. Ömer Özden

Akademi Dışında Bir Akademisyen: Naci Elmalı / 303
Prof. Dr. M. Hanefi Palabıyık

Erzurum Sevdalısı Naci Elmalı Beyefendi / 309
Doç. Dr. Mehmed Gökhan Polatoğlu

Kültür Elçisi Naci Elmalı / 311
Kadir Sabuncuoğlu

Erzurumlunun Naci Ağabeyi / 313
Dr. Temel Sağlam

Dıreşlerin Necati Bey'in Oğlu Bizim Naci Elmalı / 317
Prof. Dr. Saim Sakaoğlu

Arkadaşım Naci Elmalı / 329
R. Esin Ataç Saraçoğlu

Fedakâr Bir Erzurimiyatçı: Naci Bey / 331
Muhittin Saruhan

Naci Elmalı'nın Erzurum Halk Kültürü Çalışmaları / 333
Dr. Lütfi Sezen

Şehrimizin Belleği: Naci Elmalı / 335
Selim Suçeken

Erzurum Âşığı Bir Dadaş Naci Elmalı / 337
Salih Lütfi Şengül

Otuz Yıllık Dost / 339
Dr. Tacettin Şimşek

Son Erzurumiyatçı / 345
Muzaffer Taşyürek

Naci Elmalı'dan Çok Şey Öğrendim / 349
Prof. Dr. Hakan Temiztürk

İlmin Nâmusu Naci Bey / 355
Muzaffer Tercan

Babamın Dostu Naci Elmalı / 357
Ali İhsan Toraman

Bir Gayret Eri: Naci Elmalı / 361
Prof. Dr. Mehmet Törenek

Erzurum'un Ayaklı Kütüphanesi / 365
Fatih Tüzemen

İki Erzurumiyatçı: Revnakoğlu'ndan Naci Elmalı'ya / 367
M. Talât Uzunyaylalı

Naci Elmalı ve Erzurum Dergileri Koleksiyonu / 369
Doç. Dr. Naim Ürkmez

Kadim Şehrin Kırk Yıllık Lokomotifi / 377
Selim Yapıcı

Kıymetlim / Değer Bilenim / 383
Nihal Elmalı Yetişkin

İlham Verici Bir Şahsiyet: Naci Elmalı / 385
Dr. İbrahim Yıldız

Keramet Kimdeymiş? / 389
Mehmet Nurî Yılmaz

Naci Elmalı ve Erzurum Dergileri / 395
Abdurrahman Zeynel

NACİ ELMALI'YLA
YAPILAN SÖYLEŞİLER

Abdürrahim Şerif Beygu Hakkında Naci Elmalı ile
Sözlü Tarih Görüşmesi / 401
İlkimnur Varıcı - Cemile Açıl

Naci Elmalı ile Erzurum Dergileri Üzerine / 417
İsmail Bingöl

NACİ ELMALI'YA
İTHAF EDİLEN ŞİİRLER

Erzurum'da Zaman / 427

Gurbette Erzurum / 429

Manzûme / 430

Kısaltmalar

age.	Adı Geçen Eser
Agm.	Adı Geçen Makale
Akt.	Aktaran
AÜ	Atatürk Üniversitesi
bkz.	Bakınız
c.c.	Celle Celâluhû
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
çev.	Çeviren
d.	Doğum
Doç.	Doçent
Dr.	Doktor
EKEV	Erzurum Kültür Eğitim Vakfı
ERKÜTAP	Erzurum Kültürünü ve Tarihini Araştırma Platformu
ERŞA	Erzurum Şehir Arşivine
ERVAK	Erzurum Kalınma Vakfı
ETÜ	Erzurum Teknik Üniversitesi
Hz.	Hazretleri
İİBF	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
KTO	Konya Ticaret Odası
M.	Miladî
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
MHP	Milliyetçi Hareket Partisi
Prof.	Profesör
TRT	Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TYB	Türkiye Yazarlar Birliği
s.	Sayfa
s.a.v.	Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem
St.	Saint
ŞEHİRDER	Şehir ve Kültür Araştırmaları Derneği
vd.	ve diğerleri

Sunuş

Bir şehrin tarihini, kültürünü ve kimliğini derinlemesine incelemek, o şehrin ruhunu anlamakla eşdeğerdir. Erzurum, bu anlamda, yüzyıllar boyunca köklü bir geçmişin ve zengin bir kültürel birikimin merkezi olmuştur. Ancak, bu büyük mirası tanımak, tanıtmak ve onu gelecek nesillere aktarmak için ömrünü adayan kendisiyle her zaman iftihar ettiğimiz titiz, çalışkan, tuttuğunu koparan, vefalı bir araştırmacı-yazar vardır ki o, herkesin çok iyi tanıdığı Naci Elmalı Ağabey'imizdir.

Naci Elmalı, Erzurum'un bu köklü geçmişini keşfetme ve belgeleme yolunda benzersiz bir misyon üstlenmiştir. Ömrünün tamamına yakınının Erzurum ile ilgili araştırmalara adanmış olması, onun bu şehre duyduğu derin sevginin ve bağlılığın en belirgin ispatıdır. Erzurum arşivinin oluşturulmasına yönelik uzun yıllar süren emekleri, *Beyazşehir Palandöken* dergisindeki genel yayın yönetmenliği, katıldığı televizyon ve radyo programları, Erzurum üzerine yazdığı kitap ve makaleleri, Erzurum arşivine bağışladığı şehrimizle ilgili bugüne kadar yayımlanmış süreli yayın arşivi, onun bu şehirle olan sarsılmaz bağının ve şehrin kültürel hâfızasına yaptığı katkılarınen somut örnekleridir.

"Naci Elmalı'nın hayatı, Erzurum'a vakfettiği bir ömürdür." diyebiliriz. Onun titiz çalışmaları, sadece Erzurum'un tarihini aydınlatmakla kalmamış, böylece bu büyük şehrin kültür mirasını koruma konusundaki kararlılığı ile onu geleceğe taşımayı da başarmıştır. Bu armağan kitabı, Naci Elmalı'nın Erzurum'a olan derin bağlılığını ve şehre kattığı değerlerin bir minnet ve şükran ifadesi olarak hazırlanmıştır. Elmalı'nın, Erzurum'un geçmişine ve zengin kültürüne olan katkılarını daha iyi anlayıp takdir edebilmemiz için, onun bu şehre adanmışlığı ve sadece bir şehir tarihine değil, aynı zamanda bir insanın kendi şehrine olan sevgisinin ve sorumluluğunun da bir ifadesi olan özverili çalışmalarını dile getiren kıymetli yazılar bu kitapta bir araya getirilmiştir. Her biri büyük bir ihtimamla kaleme alınan yazıların meydana getirdiği bu çalışma, Naci Elmalı'nın Erzurum'a olan sevgi ve bağlılığınıda takdir etme fırsatı sunmaktadır.

"Erzurum'a Vakfedilen Bir Ömür Naci Elmalı Armağanı" adlı kitabımızın her bir bölümü, büyük bir gayret, özen ve titizlikle hazırlanmıştır. Armağanın, Naci Elmalı'nın çalışmalarını ve hâtıralarını en iyi şekilde iki kapak arasında topladığına inanıyoruz. Bu özel çalışmanın her bir satırına katkıda bulunan değerli yazarlarımıza en içten saygı, sevgi ve teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Naci Elmalı'nın hayatı ve eserlerine dair derinlemesine analizler ve kişisel anekdotlar paylaşarak, onun Erzurum'un kültürel ve tarihî mirasına olan katkılarını gözler önüne seren, aynı zamanda değerli dostları da olan yazarlarımız, bu kitabın kalbinde yer alan zenginliği ve bilgi birikimini bizlere cömertçe sunmuşlardır, sadece Naci Elmalı'nın çalışma alanını değil, aynı zamanda onun kişiliğini ve şehrine olan derin bağlılığını da bizlere göstermektedir.

Bu kitabın hazırlanmasında gösterilen fedakârlık ve her türlü takdirin üzerinde olan değerli katkılar, Naci Elmalı'nın mirasını daha iyi anlamamıza ve onun Erzurum'a kattığı değeri gelecek nesillere aktarmamıza yardımcı olacaktır. Her bir eşsiz yazı, bu kitabın anlamını ve değerini arttırmış, Naci Elmalı'ya ve onun çok kıymetli çalışmalarına duyduğumuz minnettarlığı da derinleştirmiştir. O müstesna dostlarımızın emek ve katkıları, bu kitabı gerçek bir armağan hâline getirmiştir.

Bu vesileyle, Naci Elmalı Armağanı'nın yayıma hazırlanma sürecinde gösterdiği büyük destek ve katkılarından dolayı Sayın Alparslan Kotan'a da içten teşekkürlerimizi sunarız. Onun bu anlamlı çalışmaya sağladığı kıymetli katkılar, eserin vücut bulmasında önemli bir rol oynamıştır.

Erzurum'a ve Naci Elmalı'ya olan bu minnettarlığımızı ifade etmekten onur duyuyoruz. Bu armağan kitabımızla; Naci Elmalı'nın ömür boyu süren değerli çalışmalarının ışığında, Erzurum'un zengin kültürel mirasını daha iyi anlayarak, onun gelecek nesillere daha emin ellerde taşınmasına katkıda bulunmuş olmanın sevinç, gurur, huzur ve gönül rahatlığıyla hepinize en derin selâm, sevgi ve hürmetlerimizi sunuyoruz.

Şevket Kaan GÜNDOĞDU

10 Kasım 2025, Balıkesir

Naci Elmalı'yı Tanımak

Prof. Dr. Cengiz ALYILMAZ*

Kırılmış sazımı astım tavana,
Çevirdim yönümü döndüm divana,
Gurbet kelepçedir yurdu sevene,
Bilerek koluma taktım gidirem.
Âşık Yaşar Reyhânî

Gittiğim herhangi bir yerde Erzurum'un adı geçince ve Erzurum'dan söz edilince ister istemez dikkatim oraya yoğunlaşır ve birdenbire kendimi yapılan sohbetin içinde bulurum.

Neden mi? Çünkü hayatımın en önemli yıllarına (1982-2018), anlarına tanıklık eden, tam tamına 36 yılımın geçtiği şehirdir Erzurum...

"Öğrenci", "sporcu", "hoca (asistan ve öğretim üyesi)" kimliğimle/sıfatımla Erzurum'da kimleri tanıdım, kimleri. Bir "Karslı" olarak "otuz altı" yıl bile isteye kaldığım, huzur ve mutluluk içinde yaşadığım, çok sevdiğim Erzurum'da her meslek grubundan, her seviyeden yaşça benden büyük veya küçük binlerce insanı tanıdım. Çoğu kez birlikte ağlayıp birlikte güldüğüm, hüznü de mutluluğu da birlikte paylaştığım, yakıcı sıcağında ve dondurucu ayazında kader birliği yaptığım (bugün bir kısmı hayatta olan bir kısmı ise aramızdan ayrılan) arkadaşlarım, kardeş yakınlığında dostlarım, büyüklerim, meslektaşlarım, öğrencilerim ve hocalarım oldu Erzurum'da. Bunların kimi benim yetişmemde çok büyük rol

* Bursa Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, e-posta: calyilmaz@uludag.edu.tr; calyilmaz@gmail.com

oynadı; kiminin yetişmesinde de "ummanda bir katre misali" benim de küçücük rolüm oldu. Bir başka yazının konusu olduğu için burada arkadaşlarımdan, meslektaşlarımdan, dostlarımdan, hocalarımdan elbette söz etmeyeceğim. Erzurum'dayken kendisiyle irtibatımın az olduğu, adını önce öğrenim gördüğüm Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü hocalarından (Prof. Dr. Orhan Okay, Prof. Dr. Muhan Bali, Prof. Dr. Saim Sakaoğlu, Prof. Dr. Turgut Karabey vd.) işittiğim, sonra ise bilimsel-akademik hususlarla ilgili olarak görüştüğüm, zaman zaman fikir alışverişinde bulunduğum ancak çalışmalarını bildiğim ve yayınlarını takip ettiğim Naci Elmalı'dan bahsedeceğim:

Elbette Naci Elmalı'yı çok yakından tanıyıp onun öz geçmişi, doğup büyüdüğü, yetiştiği muhit ve eserleri, eserlerinin içerikleri hakkında yazanlar olmuştur; bundan sonra da elbette olacaktır. Ben onu çok iyi tanıyan yakın arkadaşlarından ve dostlarından rol çalıp bu hususlara girmeyeceğim; yukarıda da belirttiğim gibi tanıdığım kadarıyla ondan bahsedeceğim.

Türkçe Sözlük'e bakıldığında "tanımak" fiilinin/kavram işaretinin anlamları için şu karşılıkların verildiği dikkati çeker:

> **tanımak:**
> *Daha önce görülen, bilinen bir kimse veya şeyle karşılaşıldığında bunun kim veya ne olduğunu hatırlamak;*
> *Daha önce görmüş olmak, ilişkisi bulunmak;*
> *Bir kimse veya şeyle ilgili, doğru ve tam bilgisi bulunmak;*
> *Bilip ayırmak, seçmek, ayırt etmek;*
> *Varlığını kabul etmek;*
> *Boyun eğmek, yargısına uymak;*
> *Sorumlu bilmek;*
> *Bir şeyin yapılması, bitirilmesi için belli bir süre vermek;*
> *Namını duymak,*
> *Kabul ve tasdik etmek.*[1]

Hem "tanımak" fiilinin yukarıda belirtilen anlamlarıyla hem de bu fiilin kavram alanına giren diğer kavram işaretleriyle ve onların anlamlarıyla sosyal bir varlık olan her insan bir şekilde muhatap olmuştur. Yani herkesin tanıdıkları, tanıdığını zannettikleri, tanıyıp dost oldukları veya tanıyıp zararını gördüğü için uzak durdukları, tanımadıkları, tanımadığı

[1] https://sozluk.gov.tr/

veya yanlış tanıdığı için düşman oldukları, tanıyamadıkları, tanışları, tanışmış oldukları kimseler vardır. Benim de Erzurum'dayken "çok yakından tanıdığım", güvendiğim, kardeşim ve dostum olarak gördüğüm pek çok kişi oldu. Ancak bugün gelinen noktada ("yaşananlar", "yaşatılanlar" ve "vefasızlıklar" yüzünden) bunların ne yazık ki çok azı için aynı ifadeleri kullanabiliyorum; "*Tanıyorum.*" "*İyi tanıyorum.*" veya "*Çok yakından tanıyorum.*" diyebiliyorum. Dün çok iyi "tanıdığım"ı zannettiklerimin büyük bölümü, bugün bana ne yazık ki yalnızca "uzaktan tanış/tanıdık" geliyor. Yani sözün özü Erzurum'dayken "tanıdığımı" zannedip "kardeşim", "ağabeyim", "dostum", "yol arkadaşım", "büyüğüm", "hocam", "meslektaşım" olarak görüp değer verdiklerimin birçoğunu yazık ki "tanıyamadığımı", Erzurum'dan ayrılıp Bursa'ya yerleştikten sonra çok daha iyi anladım.

Naci Elmalı Bey'i de Erzurum'dayken "tanımak" fiilinin karşıladığı, ihtiva ettiği birçok anlamıyla tanımıştım ve bugüne kadar da hep öyle aklımda kaldı.

Naci Elmalı Bey'le ortak arkadaşımız Kaan Gündoğdu, 2024 yılının Mayıs ayının ortalarına doğru bir gün beni aradı[1] ve "*Naci Elmalı Bey'in Bursa'ya yerleştiğini, kendisini arayıp sormadığım için de bana dargın olduğunu*" söyledi. Kaan Bey'e "*Naci Bey'in Erzurum'dan ayrılıp Bursa'ya yerleştiğinden haberimin olmadığını, buna çok şaşırdığımı, buradaki arkadaşları, dostları ve hemşehrileri adına çok sevindiğimi, Erzurum ve Erzurumlular adına ise çok üzüldüğümü*" söyledim. Kaan Bey'le görüştükten sonra Naci Bey'i aradım; onun Bursa'ya göçü ile ilgili duygularımı kendisine de ifade ettim. O da Erzurum'dan ayrılığının üzüntüsünden söz etti. Yani "Mert, Yiğit Dadaşlar Diyarı; Bilim, Kültür, Sanat, Edebiyat, Tarih Şehri Erzurum", "Erzurum Sevdalısı", "Erzurum Meftunu", en önemlisi de "Erzurum'un yakın tarihinin tanığı ve belleği" durumundaki "Erzurum'un Öz Uşağı" Naci Elmalı'yı da "*gurbet kelepçesini koluna takıp*"

---

[1] Kaan Gündoğdu ile telefonla görüştüğüm zaman ona yakın zamanda annemi kaybettiğimi, Naci Bey'in Bursa'ya gelişinden belki de bu yüzden haberimin olmadığını söylemiştim. Kaan Bey, benimle görüştükten sonra Naci Elmalı Bey'le telefonla görüşüyor; benim onun Bursa'ya yerleştiğinden haberimin olmadığını ve yakın zamanda annemi kaybettiğimi kendisine söylüyor. Naci Elmalı Bey, bunun üzerine benim kendisini ziyarete gitmemi bile beklemeden Erzurumlu dostları Taner Ardahanlı ve Mustafa Çalışkan ile birlikte duyarlılık gösterip başsağlığı dilemek için Bursa Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümündeki odamda beni ziyarete geldiler.

Erzurum'dan Bursa'ya göndermişti. Yani o da (bir anlamda) Erzurum'a sığ(a)mamıştı. O da tıpkı Âşık Yaşar Reyhânî[1] gibi "*öz canından çok sevdiği Erzurum'u emeğini suya verip dişini sıkıp boynunu büküp çaresiz bir şekilde terk edenler kervanına katılanlar*" arasında yerini almıştı.[2]

"Erzurum'un Belleği" durumundaki Naci Elmalı'nın "Erzurum'dan ayrılığı" kanaatimce Erzurum'daki bilim, kültür, sanat, edebiyat, tarih vd. çevreler adına büyük bir kayıp olmuştur. Nitekim Elmalı, 2013 yılında emekli oluncaya kadar geçimini Erzurum'da sebze halinde kabzımallık yaparak temin etmiş; akademide görev yapmamasına rağmen pek çok akademisyenden daha fazla bilimsel-akademik esere (kitaba ve makaleye) imza atmış; Erzurum'da birçok bilimsel-akademik faaliyetin

---

[1] Erzurum'un yetiştirdiği en büyük halk âşıklarından, ozanlardan biri olan Yaşar Reyhânî de hak ettiği değeri görmediği üstelik de haksızlığa uğradığı için Erzurum'u 1989 yılında terk edip Bursa'ya yerleşmek zorunda kalmış; 1998 yılında ciddi bir rahatsızlık geçirmiş; sanatını icra edemez hâle geldikten sonra Bursa'da 10 Aralık 2006 tarihinde vefat etmiştir. Reyhanî'nin Erzurum sevgisi, bu konuda yazdığı şiirler ve onunla ilgili güncellenmiş bilgi için bk. Çoban, 2024, s. 159-170.

[2] Erzurum'da geçmişte olduğu gibi bugün de ciddi ekonomik sıkıntılar yüzünden göçler yaşanmaktadır. Bu duruma Prof. Dr. Semra Alyılmaz ile birlikte hazırlayıp "Osmanlı Hâkimiyetinin 500. ve Kurtuluşun 100. Yılında Uluslararası Erzurum Sempozyumu"nda sunmuş olduğumuz "Tarih, Bilim, Kültür ve Sanat Şehri Erzurum'un İmarı ve Kalkınması İçin Öneriler" başlıklı bildiride dikkat çekerek bazı önerilerde bulunmuştuk: *Erzurum'da uzun yıllardan beri ciddi ekonomik sorunların yaşandığını; Erzurum'un nitelikli göç veren ve niteliksiz göç alan bir şehir olduğunu; Erzurum'un yerlilerinin/eşrafının, ulemasının, zenginlerinin... şehri terk ettiklerini; köylerinde bir iki hane dışında kimsenin kalmadığını; Erzurum'un köylerinin ve yaylalarının Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'nden gelen konargöçerlerin ve Karadeniz Bölgesi'nden gelen arıcıların kontrolünde bulunduğunu; batıdaki büyükşehirlerde (Bursa, İzmir, İstanbul, Ankara...) yaşayan Erzurumluların nüfusunun Erzurum'da yaşayanlardan kat kat fazla olduğunu inkâr etmek mümkün değildir. Doğrusunu kaydetmek gerekirse, emperyalist devletler, topla tüfekle işgal edemedikleri devletleri ve köleleştiremedikleri milletleri farklı gündemler oluşturarak ve onları ekonomik sıkıntılara, iç savaşlara, göçlere... maruz bırakarak zayıflatmanın ve yok etmenin yollarını ararlar. Bunlardan hiçbirini gerçekleştiremediklerinde ise göçlerle ve nüfus kaydırmalarıyla demografik yapıyı bozup millî birlik ve bütünlüğü tehlikeye sokarlar. Erzurum'da demografik yapıyı bozacak ve ileride sosyokültürel çatışmalara neden olacak göçler önlenmeli; Erzurum'u terk eden ancak geri dönmek isteyen ailelerin tekrar Erzurum'a dönmeleri için imkân sağlanmalı; tarım ve hayvancılık geliştirilmeli; Erzurum, yakın gelecekte kurulması/inşası planlanan "Cazibe Merkezi İller"in arasında yer almalı; Erzurum'a vb. illere vergi oranlarının düşürülmesi, yatırımcıların vergiden muaf tutulması... gibi hususlarda pozitif ayrıcalık uygulanmalıdır* (Alyılmaz ve Alyılmaz, 2018, s. 294-328).

gerçekleştirilmesine katkı sunmuş; Erzurum'da farklı zamanlarda yayımlanmış dergilerin (yaklaşık 250 farklı derginin) arşivini oluşturmuş; (dostu ve arkadaşı Prof. Dr. Murat Küçükuğurlu ile birlikte) Erzurum Şehir Arşivi'nin kurulmasına öncülük etmiş; her sayısı özgün bir kitap değerindeki "Beyazşehir Palandöken Kültür, Sanat, Tarih, Edebiyat Dergisi"nin (bir süre) editörlüğünü de üstlenip yayımlanmasını sağlamıştır.

Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümü (şimdiki adıyla Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı) mezunu olan Naci Elmalı, Erzurum'la ilgili bilimsel-akademik alandaki engin bilgi, birikim ve deneyimlerini *Erzurumlu Ketencizade Mehmet Rüştü Efendi* (1984), *Erzurum'un Yüzleri: Ketencizade Mehmet Rüştü Efendi* (2015), *Erzurum'un Yüzleri: Abdurrahim Şerif Beygu* (Murat Küçükuğurlu ile birlikte, 2015), *Erzurum'un Yüzleri: Sıtkı Dursunoğlu* (2015), *Erzurum'un Yüzleri: Karazlı Hakkı Bey* (2016), *Erzurum'un Yüzleri: Cevdet Bilgili* (2016), *Erzurum'un Yüzleri: Sami Tekin* (2016), *Erzurum'un Yüzleri: Şefik Can* (Şevket Kaan Gündoğdu ile birlikte, 2016) adlı birbirinden değerli eserlerine yansıtmıştır. (Onun "*Mustafa Kemal Atatürk ve Erzurum*", "*Necip Fazıl Kısakürek ve Erzurum*", "*Erzurum Kırkambarı*" adlı kitaplarının da imkân bulunduğu takdirde yayımlanacak durumda olduğunu belirtmek gerekir).

Her millette her toplumda o milletin ve o toplumun dününü, bugününü, yarınını kendisi için dert edinen, onun gelişmesi, ilerlemesi, mutluluğu, huzuru ve refahı için kendini adayan "değerli" ("bilgili", "birikimli", "deneyimli", "samimi", "vefalı", "özverili", "erdemli") insanlar vardır. Bu tür insanlar, bir ferdi oldukları ve bununla gurur duydukları millet ve içinden çıktıkları toplum için kendilerini âdeta feda ederler ancak onlar her ne kadar kendilerini feda etseler de onların hayattayken çoğunlukla yaptıklarının da yazdıklarının da kıymeti bilinmez; hatta bu "değerli insanlar" yaptıkları "değerli işler" ve yazdıkları "değerli eserler" yüzünden "değersizler"in ("bilgisizler"in/"cahiller"in, "kıskançlar"ın, "vefasızlar"ın...) hedefi hâline gelirler.

"Değer" kavramının ve kavram işaretinin anlamını bilmeyenler, "değerleri"nin farkında olmadıkları için "değerleri" ve "değerlileri" ihmal ederek onları kendileri gibi (değersiz) görüp sıradanlaştırırlar. "Değer" kavramının anlamını bilip "değerleri"nin ve "değerlileri"nin farkında olanlar ise onlara gereken "değer"i verip onlarla birlikte "değer" kazanırlar. Yani ataların güzel sözüyle: "*Er kıymetini er bilir; zer kıymetini zerger bilir!*"

Genel olarak Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve Karadeniz bölgeleri özel olarak da Erzurum, nitelikli göç veren şehirlerimizin başında gelmektedir. Zira Erzurum'dan (il, ilçe ve köylerden) farklı bölgelere ve şehirlere göç edenlerin sayısı, Erzurum'da kalanların sayısından çok daha fazladır. Atatürk Üniversitesinden ayrılan/ayrılmak zorunda kalan bilim insanlarının sayısının da Atatürk Üniversitesinde hâlen görev yapanların sayısından çok fazla olduğu inkâr edilemez bir gerçektir (Alyılmaz ve Alyılmaz, 2018, s. 294-328). Erzurum'daki yöneticilerin ve sivil toplum kuruluşlarının bu gerçeğin farkında olup toplumun nabzını tutan, bilim, kültür, sanat, edebiyat, tarih vd. alanlarda temayüz etmiş insanların şehri terk etmemeleri için gerekli önlemleri almaları şehrin geleceği açısından büyük önem taşımaktadır. Nitekim seçkin ve saygın kişilere/bilge insanlara doğup büyüdükleri, yetiştikleri yerlerde (köylerde, kasabalarda, şehirlerde) hak ettikleri değeri verip onların daha verimli ve daha üretken şekilde çalışmalarına imkân sağlamak, hem o şehre hem de bölgeye yapılacak en büyük hizmet olacaktır. Bu bilinçle hareket edilip gereği yapıldığında Naci Elmalı gibi bilim, kültür, sanat, edebiyat, tarih alanlarında kendini Erzurum'a adamış "değerli" ("bilgili", "birikimli", "deneyimli", "samimi", "vefalı", "özverili", "erdemli") insanlar da doğup büyüdükleri, "değer" bulup "değer" kattıkları, âdeta özdeşleştikleri Erzurum'u terk etmek zorunda kalmayacaklardır.

Kaynakça

Alyılmaz, C. ve Alyılmaz, S. (2018). Tarih, Bilim, Kültür ve Sanat Şehri Erzurum'un İmarı ve Kalkınması İçin Öneriler. M. Küçükuğurlu, U. Akbulut, N. Ürkmez (ed.). *Osmanlı Hâkimiyetinin 500. ve Kurtuluşun 100. Yılında Uluslararası Erzurum Sempozyumu Bildiriler Kitabı* (s. 294-328). Erzurum: Erzurum Teknik Üniversitesi Yayınları.

Çoban, İ. (2024). Âşık Yaşar Reyhânî'nin "İşte, Dadaş, Bu Demektir" Başlıklı Şiirine Kültürel Değerler Açısından Bir Bakış. *Dil ve Kültür*, (ed. C. Alyılmaz, S. Alyılmaz ve O. Er), İzmir: Duvar Yayınları, s. 159-170.

https://sozluk.gov.tr; Erişim Tarihi: 19.5.2025.

Erzurum'a Vakfedilen Bir Ömür

Naci Elmalı armağanı

Bir şehrin hâfızası, o şehre gönül vermiş mümtaz şahsiyetlerin emekleriyle yaşar. Erzurum'un diline, ilmine, edebiyatına, tarihine, kısaca her yönüyle kültürüne ömrünü adayan Naci Elmalı, yaşadığı şehri belgeleyen, araştıran, koruyan değerli gayretleriyle bir vefâ ve irfan örneği olarak temayüz etmiştir. "Erzurum'a Vakfedilen Bir Ömür Naci Elmalı Armağanı"; onun hayatını, çalışmalarını ve şahsiyetini dostlarının kalemiyle ele alan yazılardan oluşmaktadır. Bu eser; bir çalışkanlık, vefâ ve sabır abidesi olan Naci Elmalı'nın şehrinin tarihine yaptığı katkılarla bireysel çalışmanın zamanla ortak bir mirasa dönüşebileceğini de göstermektedir. Her biri birbirinden değerli yazılardan oluşan bu armağan kitap, Naci Elmalı'nın şehri Erzurum'a adanmışlığını belgeleyen anlamlı bir vefâ çalışması olup onun şahsında Erzurum'un geçmişine de ışık tutan bütün araştırmacılara ithaf edilmiştir.

THG 065404 ZEY

"ışık doğu'dan gelir"

DOĞU KÜTÜPHANESİ 9 786258 534016